

STORTINGET

Innst. 390 S

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra helse- og omsorgskomiteen

Dokument 8:191 S (2017–2018)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Cecilie Myrseth, Olaug V. Bollestad, Torgeir Knag Fylkesnes, Sandra Borch, Martin Henriksen, Ingvild Kjerkol og Lene Vågslid om å gi Rettsgenetisk senter (RGS) ved UiT Norges arktiske universitet i oppdrag å utføre DNA- og sporanalyser til bruk i strafferettspleien, som supplement til Rettsmedisinsk institutt (RMI)

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen sikre at rettsgenetiske oppgaver fortsatt håndteres av offentlige aktører.
2. Stortinget ber regjeringen så raskt som mulig legge til rette for at Rettsgenetisk senter (RGS) ved UiT Norges arktiske universitet kan utføre DNA-analyser for bruk i strafferettspleien.
3. Stortinget ber regjeringen legge til rette for at Rettsgenetisk senter (RGS) kan levere fra 10 til 25 prosent av de analysene det er behov for.
4. Stortinget ber regjeringen sørge for at Rettsgenetisk senter (RGS) forblir underlagt UiT Norges arktiske universitet, slik at dette blir et uavhengig fagmiljø, og at sammenhengen mellom forskning, utdanning og praktisk rettet analysearbeid blir ivaretatt.
5. Stortinget ber regjeringen sørge for at oppdraget til Rettsgenetisk senter (RGS) fortsatt skal være direkte underlagt Helse- og omsorgsdepartementet, med bevilgning over statsbudsjettet.

6. Stortinget ber regjeringen legge til rette for at man utvikler og utvider dagens tekniske IKT-løsninger, slik at politiet/Kripos kan kommunisere med to separate leverandører av rettsgenetiske tjenester – Rettsmedisinsk institutt (RMI) og Rettsgenetisk senter (RGS).»

Stortinget vedtok i 2007 å utvide adgangen til å registrere DNA-profiler i strafferettspleien, omtalt som DNA-reformen, jf. Ot.prp. 19 (2006–2007) og Innst. O. nr. 23 (2007–2008). Lovendringen ble vedtatt 13. desember 2007 og innebar en betydelig økt adgang til å registrere DNA-profiler til bruk under etterforskning samt en utvidet adgang til å registrere personer dømt for lovbrudd. I forbindelse med reformen vedtok Stortinget også å opprette et DNA-analyseinstitutt ved Universitetet i Tromsø som et supplement til Rettsmedisinsk institutt (RMI) i Oslo. Det førte til opprettelsen av Rettsgenetisk senter (RGS). I dag utfører RGS forskning og kompetanseutvikling innen rettsgenetikk, men gjør fremdeles ikke analyser i forbindelse med straffesaker.

I 2011 ble RMI overført til Folkehelseinstituttet (FHI), med ny overføring til Oslo universitetssykehus (OUS) i 2016. I forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2013 mente en samlet helse- og omsorgskomiteé at det måtte foretas en gjennomgang av de totale rettsgenetiske ressursene ved RMI og RGS med tanke på samarbeid om det framtidige rettsgenetiske arbeidet i strafferettspleien.

En arbeidsgruppe nedsatt av Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) våren 2013, bestående av representanter for de viktigste fagmiljøene på feltet, leverte sin rapport «Organisering av rettsgenetiske tjenester i strafferettslig sammenheng» i september samme år. Rapporten

ten skisserte fire mulige modeller for det rettsgenetiske arbeidet i Norge. Tre av modellene konkluderte med at RGS skal foreta DNA-analyse av sporprøver, som et supplement til RMI, med utgangspunkt i litt ulike forslag til organisatoriske modeller. Dette var bakgrunnen for at helse- og justispolitikere fra Arbeiderpartiet i 2014 fremmet et representantforslag om at også RGS ved UiT Norges arktiske universitet må få i oppgave å utføre rettsgenetiske analyser for bruk i straffesaker, med status som et supplerende, offentlig miljø på dette feltet, jf. Dokument 8:67 S (2013–2014). Forslaget ble nedstemt av et knapt flertall i Stortinget, der de daværende regjeringspartiene og Venstre stemte imot. Dagens forslagsstillere konstaterer at ingenting har skjedd på feltet i løpet av tre år, og mener saken er så viktig at den bør behandles i et nytt storting.

Svært mange har tatt til orde for at Norge trenger et miljø nummer to når det gjelder DNA-analyser. Førstestatsadvokat Lars Fause i Troms og Finnmark uttaler at det er et klart behov for at RGS kan utføre slike analyser. Den rettsmedisinske kommisjon understreker i rapporten av september 2013 at det er viktig at det finnes uavhengige, akkrediterte rettsgenetiske laboratorier i Norge som kan utføre DNA-analyser i straffesaker. Kommisjonen anbefaler dessuten en akademisk forankring for aktører som leverer rettsgenetiske tjenester. Dette er i samsvar med tidligere offentlige utredninger (NOU 2001:12 og NOU 2005:19).

Forslagsstillerne vil hevde at det må være det offentliges ansvar å sikre gode rettsgenetiske tjenester. Forslagsstillerne ser det derfor som nødvendig å ytterligere styrke det offentlige, akademiske miljøet som er bygget opp på dette fagfeltet, slik at bredest mulig kompetanse kan ivaretas og utvikles. Å gi RGS et oppdrag med å utføre analyser av DNA som supplement til RMIs virksomhet vil klart bidra til dette og sikre profesjonell og kvalitetssikret håndtering av et svært viktig samfunnsoppdrag.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Elise Bjørnebekk-Waagen, Tore Hagebakken, Ingvild Kjerkol, Tuva Moflag og Tellef Inge Mørland, fra Høyre, Torill Eidsheim, Astrid Nøklebye Heiberg, Erlend Larsen og Sveinung Stensland, fra Fremskrittspartiet, Bård Hoksrud og Sylvi Listhaug, fra Senterpartiet, Hans Inge Myrvold, fra Sosialistisk Venstreparti, Sheida Sangtarash, fra Venstre, Carl-Erik Grimstad, og fra Kristelig Folkeparti, lederen Olaug V. Bollestad, viser til representantforslaget.

Rettsgenetiske analyser

Komiteen vil understreke at gode DNA- og sporanalyser er viktig for å få dømt kriminelle og øke rettsikkerheten både for tiltalte og fornærmede. Stadig forbedret teknologi og institusjoner som jobber aktivt for å samle inn DNA, øker mulighetene for å bruke DNA-analyser til å avsløre rett gjerningsperson. Komiteen understreker viktigheten av dette arbeidet og at det skjer raskt nok til å tilfredsstille rettsvesenets behov.

Komiteen vil spesielt peke på behovet for innsamling og analysing av DNA-spor i voldtektssaker. Svært mange voldtektssaker blir henlagt, eller blir aldri anmeldt fordi så mange saker henlegges på grunn av bevisets stilling.

Senere for utføring av rettsgenetiske analyser

Komiteen viser til det viktige arbeidet som i dag utføres ved Avdeling for rettsmedisinske fag ved Oslo universitetssykehus (tidligere Rettsmedisinsk institutt, RMI). Dette senteret har i dag ansvaret for DNA- og sporanalyser til rettsmedisinsk bruk. Komiteen støtter at Avdeling for rettsmedisinske fag fortsatt skal utføre slike analyser.

Komiteen viser til at Rettsgenetisk senter (RGS) ved UiT Norges arktiske universitet i dag utfører forskning, undervisning og fagutvikling innen rettsgenetikk, men fremdeles ikke gjør analyser i forbindelse med straffesaker.

Komiteen viser til Justisdepartementets vurdering av representantforslaget, der statsråden opplyser at finansieringen av RGS er flyttet til Kunnskapsdepartementets kap. 260 post 50, blant annet for å sikre uavhengighet mellom nåværende leverandør ved Oslo universitetssykehus og mulige framtidige leverandører.

Komiteen viser til rapporten «Organisering av rettsgenetiske tjenester i strafferettslig sammenheng» fra september 2013. Tre av fire skisserte modeller konkluderte med at RGS bør foreta DNA-analyse av sporprøver som et supplement til Avdeling for rettsmedisinske fag (tidligere RMI), med utgangspunkt i litt ulike forslag til organisatoriske modeller. Én av fire modeller var 0-alternativet med samme struktur som i dag.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre vil minne forslagsstillerne om at det er viktig at Avdeling for rettspatologi og klinisk rettsmedisin ved OUS beholder et tilstrekkelig volum av DNA-analyser, noe som er nødvendig for å opprettholde dagens kvalitet og kompetanse.

Videre mener disse medlemmer at OUS bør kompenseres for de faktiske kostnadene for DNA-analysene som blir utført på oppdrag fra justissektoren.

Disse medlemmer viser til representantforslagets forslag nr. 5:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at oppdraget til Rettsgenetisk senter (RGS) fortsatt skal være direkte underlagt Helse- og omsorgsdepartementet, med bevilgning over statsbudsjettet»

Disse medlemmer påpeker i den sammenheng at Rettsgenetisk senter i dag ikke er underlagt Helse- og omsorgsdepartementet, men Kunnskapsdepartementet.

Rettsgenetiske analyser i straffesaker til RGS ved UiT

Komiteen viser til Justisdepartementets vurdering av representantforslaget, der statsråden skriver at departementet har bedt Politidirektoratet prioritere nærpolitireformen, og at tilretteleggingen for flere leverandører av DNA-analyser derfor ikke er gjennomført i 2017 som varslet i Prop. 1 S (2016–2017). Departementet vurderer hvordan de mener det eventuelt kan tilrettelegges for flere leverandører, og når det eventuelt bør gjøres. Statsråden opplyser at RGS i Tromsø vil bli vurdert i en slik prosess. Statsråden mener det er for tidlig å si hvilket omfang RGS skal levere.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til rapporten «Organisering av rettsgenetiske tjenester i strafferettslig sammenheng» fra september 2013 og mener på denne bakgrunn at vurderingen av tilrettelegging for flere leverandører av rettsgenetiske analyser som statsråden varsler, allerede er gjort. Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at det er på tide å gjøre et positivt vedtak heller enn å utsette saken nok en gang for å innhente kunnskap Stortinget og regjeringen allerede har.

Komiteen viser til høringsinnspillene fra Den rettsmedisinske kommisjon og overgrepsmottaket ved St. Olavs hospital, som begge støtter representantforslaget.

Komiteen har merket seg at Den rettsmedisinske kommisjon mener det i alle typer rettsmedisinsk sakkyndig virksomhet må være mulighet for fornyet vurdering. Kommisjonen viser til at rettsgenetikk er det eneste rettsmedisinske fagområdet i Norge der denne muligheten ikke finnes i dag. Kommisjonen mener forslaget om et nytt fagmiljø ved UiT vil styrke rettssikkerheten, mulighetene for rekruttering av fagfolk og forskningen og utviklingen av faget som helhet i Norge.

Komiteen viser også til høringsvaret fra overgrepsmottaket ved St. Olavs hospital, der det vises til økningen i antall henvendelser fra personer utsatt for vold eller voldtekt, som dermed også øker behovet for rettsgenetiske analyser. Overgrepsmottaket støtter på denne bakgrunnen forslaget.

Komiteen er enig i at økt behov for rettsgenetiske analyser, og dermed større saksvolum, styrker argumentene for et nytt fagmiljø.

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen så raskt som mulig legge til rette for at Rettsgenetisk senter (RGS) ved UiT Norges arktiske universitet kan utføre DNA-analyser for bruk i strafferettspleien.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Rettsgenetisk senter (RGS) forblir underlagt UiT Norges arktiske universitet, slik at dette blir et uavhengig fagmiljø, og at sammenhengen mellom forskning, utdanning og praktisk rettet analysearbeid blir ivare tatt.»

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at man utvikler og utvider dagens tekniske IKT-løsninger, slik at politiet/Kripos kan kommunisere med flere leverandører av rettsgenetiske tjenester.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, fremmer i tillegg følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at Rettsgenetisk senter (RGS) kan levere fra 10 til 25 prosent av de analysene det er behov for.»

Privatisering av rettsgenetiske oppgaver

Komiteen viser til Justisdepartementets vurdering av representantforslaget, der statsråden forsikrer at regjeringen ikke har planer om å avvikle det offentlige tilbudet av rettsgenetiske analyser og sakkyndigvurderinger. Statsråden presiserer at det ikke er et uttalt mål for regjeringen at DNA-analysene skal utføres i et privat laboratorium.

Komiteen viser til høringsvaret fra Først Medisinsk Laboratorium, Oslo, der bedriften skriver at de ønsker at tjenesten kjøpes av en privat tilbyder. Først presiserer at de selv lenge har ønsket å få utføre DNA- og sporanalyser for den offentlige strafferettspleien.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre deler forslagsstillerens syn på at det må være det offentliges ansvar å sikre gode rettsgenetiske tjenester i landet, men er ikke enig i at tjenestene bare kan utføres av offentlige tilbydere. Disse medlemmer merker seg også at flere har tatt til orde for at Norge trenger flere aktører som leverer rettsgenetiske tjenester. Videre merker disse medlemmer seg at forslagsstillerne mener at det i dag ikke finnes akkrediterte private laboratorier til å utføre DNA-analyser, noe Først, et av Norges største medisin-

ske laboratorier, i sitt hørings svar avkrefter. Først mener selv at både de og andre private laboratorier har den faglige kompetansen som skal til for raskt å kunne tilby akkrediterte DNA-analyser. I denne sammenheng mener disse medlemmer det er viktig å påpeke at det ikke er et uttalt mål for regjeringen at DNA-analysene utføres i et privat laboratorium. Det viktigste for regjeringen er resultatet og at det faglige arbeidet er utført på en akkreditert, faglig oppdatert og kompetent måte.

Disse medlemmer viser til at private medisinske laboratorier har bistått det offentlige helsevesenet med å håndtere sensitive opplysninger i over 70 år. Disse medlemmer viser videre til at ifølge Først blir prøver som blir sendt til rettsgenetiske undersøkelser, anonymisert gjennom bruk av løpenummer. Med andre ord er det bare politiet som kjenner identiteten til den involverte. Disse medlemmer er trygge på at kompetente private laboratorier kan ivareta rettsikkerhet og personvern på en sikker måte.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er uenige i at rettsgenetiske DNA-analyser bør privatiseres til kommersielle bedrifter. Disse medlemmer viser til at det offentlige allerede har flere fagmiljøer som kan ivareta behovene for rettsgenetiske analyser, herunder Rettsgenetisk senter (RGS) ved UiT Norges arktiske universitet. Disse medlemmer viser til Helse Sør-Østs erfaringer med konkurranseutsetting av IKT-tjenester for behandling av sårbar pasientinformasjon, der informasjonen ikke ble sikret godt nok. Disse medlemmer mener særlig sensitive data bør være under offentlig kontroll. DNA-analyser til rettsgenetisk bruk er svært sensitivt og personlig. Derfor er det spesielt viktig at slik informasjon behandles på en sikker og trygg måte.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at rettsgenetiske oppgaver fortsatt håndteres av offentlige aktører.»

Uttalelse fra justiskomiteen

I tråd med Stortingets vedtak 10. april 2018 er helse- og omsorgskomiteens utkast til innstilling blitt forelagt justiskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.

Justiskomiteen uttaler i brev av 29. mai 2018 at justiskomiteens medlemmer slutter seg til helse- og om-

sorgskomiteens utkast til innstilling, og har ingen ytterligere merknader.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sikre at rettsgenetiske oppgaver fortsatt håndteres av offentlige aktører.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I-III fremmes av en enstemmig komité. Tilråding IV fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen så raskt som mulig legge til rette for at Rettsgenetisk senter (RGS) ved UiT Norges arktiske universitet kan utføre DNA-analyser for bruk i strafferettspleien.

II

Stortinget ber regjeringen sørge for at Rettsgenetisk senter (RGS) forblir underlagt UiT Norges arktiske universitet, slik at dette blir et uavhengig fagmiljø, og at sammenhengen mellom forskning, utdanning og praktisk rettet analysearbeid blir ivaretatt.

III

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at man utvikler og utvider dagens tekniske IKT-løsninger, slik at politiet/Kripas kan kommunisere med flere leverandører av rettsgenetiske tjenester.

IV

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at Rettsgenetisk senter (RGS) kan levere fra 10 til 25 prosent av de analysene det er behov for.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 5. juni 2018

Olaug V. Bollestad

leder

Sheida Sangtarash

ordfører

VEDLEGG**Brev fra Justis- og beredskapsdepartementet v/statsråd Tor Mikkel Wara til helse- og omsorgs-
komiteen, datert 7. mai 2018****Dokument 8:191 S (2017-2018) Representantforslag om å gi Rettsgenetisk senter (RGS) ved UiT Norges arktiske universitet i oppdrag å utføre DNA- og sporanalyser til bruk i strafferettspleien, som supplement til Rettsmedisinsk Institutt (RMI)**

Det vises til brev fra helse- og omsorgskomiteen av 17. april 2018, vedlagt Dokument 8:191 S (2017-2018). Det er Helse- og omsorgsdepartementets overordnede ansvar å opprettholde et godt offentlig tilbud av rettsgenetiske analyser og sakkyndig vurderinger i etterforskningen av straffesaker. Som justis-, beredskaps- og innvandringsminister har jeg ansvar for å tilrettelegge for en effektiv og sikker bruk av DNA-analyser i politiet.

Storingsrepresentantene Cecilie Myrseth, Olaug V. Bollestad, Torgeir Knag Fylkesnes, Sandra Borch, Martin Henriksen, Ingvild Kjerkol og Lene Vågslid fremmer følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen sikre at rettsgenetiske oppgaver fortsatt håndteres av offentlige aktører.
2. Stortinget ber regjeringen så raskt som mulig legge til rette for at Rettsgenetisk senter ved UiT Norges arktiske universitet kan utføre DNA-analyser for bruk i strafferettspleien.
3. Stortinget ber regjeringen legge opp til at Rettsgenetisk senter (RGS) kan levere fra 10 til 25 prosent av de analysene det er behov for.
4. Stortinget ber regjeringen sørge for at Rettsgenetisk senter (RGS) forblir underlagt UiT Norges arktiske universitet, slik at dette blir et uavhengig fagmiljø og at sammenhengen mellom forskning, utdanning og praktisk rettet analysearbeid blir ivaretatt.
5. Stortinget ber regjeringen sørge for at oppdraget til Rettsgenetisk senter (RGS) fortsatt skal være direkte underlagt Helse- og omsorgsdepartementet, med bevilgning over statsbudsjettet.
6. Stortinget ber regjeringen legge til rette for at man utvikler og utvider dagens tekniske IKT-løsninger, slik at politiet/Kripas kan kommunisere med to separate leverandører av rettsgenetiske tjenester - Folkehelseinstituttet/Rettsmedisinsk Institutt (FHI/RMI) og Rettsgenetisk senter (RGS).

Jeg kan forsikre at regjeringen ikke har planer om å avvikle det offentlige tilbudet av rettsgenetiske analyser og sakkyndigvurderinger. Det er ikke et uttalt mål for regjeringen at DNA-analysene utføres i et privat laboratorium. Det viktigste for regjeringen er at resultatet og det faglige arbeidet i tilknytning til straffesaken er utført på en akkreditert, faglig oppdatert og kompetent måte.

Som tidligere opplyst til Stortinget er finansieringen av RGS ved Universitetet i Tromsø flyttet til Kunnskapsdepartementets kap. 260 post 50, blant annet for å sikre full uavhengighet mellom nåværende leverandør ved Oslo universitetssykehus og mulige framtidige leverandører. Imidlertid er det som tidligere opplyst tekniske og systemmessige begrensninger for at andre skal kunne levere på lik linje med dagens leverandør.

Departementet har bedt Politidirektoratet prioritere nærpoltireformen. Dette har ført til at tilretteleggingen for flere leverandører som kan tilby politiet DNA-analyse, ikke er gjennomført i 2017 som varslet i Prop. 1 S (2016-2017).

Departementet vurderer hvordan tilrettelegging for flere leverandører eventuelt kan gjennomføres, og når. I dette arbeidet vil departementet, slik forslagstillerne foreslår, vurdere om RGS skal inngå som leverandør av DNA-analyser. Det er for tidlig å si i hvilket omfang RGS eventuelt skal levere.

Stortinget vil bli orientert om saken på egnet måte.

